

Marcin Sękowski
Postawa wobec śmierci w cyklu życia człowieka

Streszczenie

Prezentowany projekt badawczy dążył do kompleksowego i opartego na spójnym podejściu teoretycznym – koncepcji rozwoju psychospołecznego Erika H. Eriksona – ujęcia problematyki postawy wobec śmierci w cyklu życia człowieka. W pracy badano charakter i siłę powiązań między psychospołecznymi zmiennymi podmiotowymi (siłami ego, stylami obronnymi i osobistym profilem sensu) a postawą wobec śmierci (lęk przed śmiercią, unikanie śmierci oraz neutralna, ucieczkowa i celowościowa akceptacja śmierci), w odniesieniu do adolescentów, młodych dorosłych, osób w wieku średnim i starszych. Ponadto, eksplorowano różnice w zakresie postawy wobec śmierci w tych okresach rozwojowych. Poszukiwano również podmiotowych predyktorów postawy wobec śmierci w różnych fazach życia. W badaniach własnych wzięło udział 516 osób w wieku od 13. do 90. lat. Wykorzystano 5 narzędzi badawczych: Profil Postawy Wobec Śmierci (DAP-R) autorstwa Wonga, Requera i Gesser; Psychospołeczny Inwentarz Sił Ego (PIES) Markstrom i Marshall; Kwestionariusz Stylów Obronnych (DSQ-40) Andrewsa, Singh i Bonda; Kwestionariusz Osobistego Profilu Sensu (PMP) Wonga; Arkusz osobowy.

Przeprowadzone analizy ukazały szereg istotnych zależności między psychospołecznymi zmiennymi podmiotowymi a postawą wobec śmierci we wszystkich badanych okresach życia. Dowiedziono, że adaptacyjnymi wymiarami postawy wobec śmierci są: celowościowa akceptacja; neutralna akceptacja (począwszy od wczesnej dorosłości); a w adolescencji także unikanie śmierci. Nieadaptacyjnymi aspektami postawy wobec śmierci są: ucieczkowa akceptacja; a także (począwszy od wieku średniego) lęk i unikanie śmierci

Badania pozwoliły ujawnić istotne różnice w zakresie postawy wobec śmierci w różnych fazach rozwoju. Dowiedziono, że osoby starsze przejawiają większą neutralną akceptację śmierci niż adolescenti i młodzi dorośli. Osoby w wieku średnim bardziej wierzą w szczęśliwe życie pozagrobowe niż adolescenti i młodzi dorośli. Począwszy od wieku średniego, istotnie i stale zwiększa się skłonność do postrzegania śmierci w kategoriach ucieczki od cierpienia i problemów życia. Nie wykazano istotnych różnic w zakresie lęku i unikania śmierci w badanych grupach wiekowych. Zidentyfikowano także szereg predyktorów postawy wobec śmierci, specyficznych dla określonych faz rozwojowych. Do najważniejszych należą: samoakceptacja, osiągnięcia, bliskość emocjonalna, stosunek do religii, uczciwe traktowanie, troska, mądrość, relacje z innymi.

Rezultaty badań własnych pozwoliły sformułować szereg praktycznych wniosków co do kierunku i charakteru pracy psychoterapeutycznej z pacjentami w różnych okresach rozwoju, w kontekście normatywnej i patologicznej postawy wobec śmierci.